

E-bøker på biblioteket Om et prosjekt i Buskerud (og et paradigmeskifte for boka?)

Av Katrine Aronsen, Universitetsbiblioteket i Trondheim,
Medisinsk bibliotek

14. og 15. september var det igjen duket for SMH-dager. Denne gang i Tønsberg. Et flott arrangement - både faglig og sosialt givende. Et av flere innlegg som peker på utfordringer for biblioteksektoren fremover var "Erfaringer fra e-bok- prosjektet i Buskerud" (1) presentert av Dag Erlend Lohne Mohn fra Fylkesbiblioteket i Buskerud.

Prosjektet ([blogg](#)) (2), der Lohne Mohn er leder, er et pilotprosjekt for utlån av e-bøker i folkebibliotek. Det er støttet av ABM-utvikling og samarbeidspartner er CappelenDamm. Tilbudet vil være et begrenset utvalg norsk skjønnlitteratur. De har gjennomført 1 år med lukket pilottesting, men fra 21 oktober vil alle lånere på folkebibliotek i Buskerud kunne benytte tjenesten. Fire folkebibliotek vil også låne ut lesebrett.

25. og 26. november 2010 står prosjektet som arrangør av en [e-bok-konferanse i Drammen](#). (2)

E-bok, lesebrett, e-lån – hva er det?

Man skulle kanskje ikke i utgangspunktet tro at et prosjekt som dreier seg om skjønnlitteratur og folkebibliotek er så interessant på et SMH-seminar. Men hvis e-boka på sikt helt eller delvis skal erstatte boka i trykt format slik vi kjenner den i dag, vil det være mange oppgaver og utfordringer som vil være felles for hele biblioteksektoren.

Hva er egentlig en e-bok? Lohne Mohn definerte det som "bøkenes svar på mp3" - en elektronisk fil. Et lesebrett blir da naturlig nok "bokas ipod".

Det er selvfølgelig mulig å lese en e-bok på PC, men lesebrettet har en god del fordeler som for eksempel stor batterikapasitet, plass til tusenvis av bøker, god lesbarhet, og at den er enkel å bære med seg.

Utviklingen av lesebrett er i startgropa, og det skal bli spennende å se hva de ulike produsentene kommer opp med. Vil det slå an å ha en liten "dings" som bare er lesebrett, eller er det Apples iPad, en kombinasjon av lesebrett og pc med nettilgang, som blir "markedsvinner"? Kanskje vi kan ringe med lesebrettet også etter hvert? Vil forbrukerne godta at lesebrettet "bindes" til en leverandør slik som Kindle er knyttet opp mot Amazon?

E-lån i denne sammenhengen er folkebibliotekets løsning på utlån av e-bøker. Det vil være gratis for låner (som hos fagbibliotek). Men mens "våre" lånere kan beholde fila på sin pc eller lesebrett, så vil e-boka som er lånt på folkebibliotek slutte å virke etter en viss tid. Det kan også være snakk om å begrense antall samtidige lån.

Er det en "døgnflue"?

Er dette egentlig noe vi i bibliotekene trenger å forholde oss til, eller skal vi bare sitte rolig og vente til det "går over"?

I media er det nå nesten ukentlig artikler om e-bøker og lesebrett.

På SMH-seminaret fikk vi presentert tall fra USA som viser at 48% av alle titler som finnes i salg både som papirbok og e-bok på Amazon blir solgt som e-bok.

Andelen av det totale bokmarkedet i USA som utgjøres av e-bøker har økt fra 1,2% i 2008 til 3,3% i 2009.

Store fagbokforlag som Springer satser også tungt på e-bøker (Springer-link). Det er nå

også mulig å kjøpe et bredt utvalg av deres fagbøker på Amazon.

Overgangen fra papirtidsskrift til e-tidsskrift tok jo ikke så mange år!

Får det konsekvenser?

Mange har sammenlignet utviklingen i bokbransjen med utviklingen i musikkbransjen. Forlagene, og spesielt de norske, er da også tydelig nervøse i forhold til inntjening. Tilbudet av e-bøker på norsk er per i dag meget begrenset. Som Lohne Mohn pekte på skyldes dette flere forhold. Blant annet at forlagene i Norge også eier bokhandlerkjeder, og at vi har moms på e-bøker. Engelskspråklige e-bøker tilbys svært billig (skjønnlitteratur 60-120 kr.), men siden disse har et mye større marked enn bøker på norsk kan de "ta igjen" tapt fortjeneste med flere antall solgte bøker, noe som også til en viss grad viser seg å være tilfelle.

Hvor lenge vil og kan norske forlag sitte på gjerdet, og hva vil utviklingen ha å si for det norske språket, og for fagspråk innen ulike felt?

Nå skal det jo sies at prisen på en fag-e-bok ofte ligger på samme nivå som for den trykte boka eller også dyrere! Forlagene satser også på "pakkeløsninger" som for e-tidsskrift.

Hva med bibliotekene? Hvis vi får "tomme hyller" - hva da? Jeg tror ikke vi vil bli arbeidsledige, det viste seg jo at det krever arbeid å administrere elektroniske tidsskrift også. Det vil alltid være behov for hjelp til organisering og gjenfinning av informasjon. Vi kan holde kurs både fysisk og på nett, og utvikle biblioteket som arbeidsplass og møteplass. Bibliotekets rolle som støttespiller i publiseringsprosessen og med referansebehandling er også viktig. Det fysiske biblioteket kan brukes til å markedsføre e-ressursene våre. Listen er lang.

Hva gjør fagbibliotek?

Norske fagbibliotek har allerede et stort tilbud av e-bøker. På Universitetsbiblioteket i Trondheim blir andelen e-bøker utgjør av litteraturbudsjettet større for hvert år. Men vet lånerne om det, og vil de egentlig ha det? Brukerundersøkelser på Universitets-

biblioteket i Trondheim viser at lånerne synes det er vanskelig å finne frem til de elektroniske ressursene våre.

Ved å fronte lesebrett og prosjekter med lesebrett kan vi vise lånerne et verktøy som kan gjøre det lettere å lese e-bøker, samtidig som vi reklamerer for vår e-bok-portefølje.

Et problem er at bøker som utgis som "pensum" ofte ikke er tilgjengelig som e-bok, av naturlige årsaker fordi forlagene er redde for å miste inntjening. Men det kan jo selvfølgelig endre seg all den tid e-bok-markedet ikke har "funnet sin form" ennå..

Mange lånere er fremdeles skeptiske til e-boka. Bibliotekene bør vurdere sitt innkjøp av e-bøker kontra papirbøker i lys av dette.

Kanskje kan e-boka fungere som et nyttig supplement til den trykte utgaven? På reise for eksempel?

Boka vil ikke være utlånt, men tilgjengelig for flere lånere samtidig (hvis det da ikke er begrensning på antall samtidige brukere).

Lesing av en fagbok foregår jo også annerledes enn lesing av en skjønnlitterær bok. Boka brukes til notater i marginen og understrekning i teksten, det er behov for å bla frem og tilbake i den. Ofte leses ikke hele boka, men bare enkelte kapitler. På dette nivået fungerer ikke lesebrettene optimalt ennå.

Kanskje kan e-boka fungere spesielt bra i et sykehusmiljø der de ansatte ofte ikke har en egen arbeidsplass og er mye på farten?

Flere universitetsbibliotek har for tiden prosjekter på gang eller planlegger prosjekter med tema e-bøker og lesebrett. Blant annet [Universitetsbiblioteket i Trondheim](#) (3) , [Universitetsbiblioteket i Agder](#) (4) og [Universitetsbiblioteket i Oslo](#) (5)

Det er viktig at biblioteksektoren er aktive og nysgjerrige deltakere i e-bokmarkedet. Slik kan vi bli en naturlig del av det slik vi i dag er en del av det trykte bokmarkedet.

Jeg må si meg enig med Lohne Mohn i at e-boka er kommet for å bli, men det er vanskelig å spå hvor raskt utviklingen vil gå

og i hvilken retning. Det er vel også temmelig sikkert at e-boka og den trykte boka vil leve side om side i mange år ennå.

Katrine Aronsen
Universitetsbiblioteket i Trondheim
Medisinsk bibliotek
katrine.aronsen@ub.ntnu.no

Referanseliste

1. Ebøker på biblioteket [powerpoint-presentasjon] Dag Erlend Lohne Mohn [sitert 5. oktober, 2010]
Tilgjengelig fra: <http://www.smh.no/downloadfile.php?i=6cdd60ea0045eb7a6ec44c54d29ed402>
2. E-lån: E-bøker i biblioteket [blogg] Drammen: Fylkesbiblioteket i Buskerud [oppdatert 29. september, 2010; sitert 5. oktober, 2010] Tilgjengelig fra: <http://ebok.dbib.no/>
3. Libridgets: technology in libraries [blogg] Trondheim: Alexandra Angeletaki [oppdatert 24. september, 2010; sitert 5. oktober, 2010] Tilgjengelig fra: <http://e-pensum.blogspot.com/>
4. Lesebrettprosjektet ved universitetsbiblioteket i Agder [blogg] Universitetsbiblioteket i Agder [oppdatert 16. september, 2010; sitert 5. oktober, 2010]
Tilgjengelig fra: <http://lesebrettuia.blogspot.com/>
5. Nipen K. Hele pensum på en plate [avisartikkel] Aftenposten [publisert 14. september, 2010; sitert 5. oktober, 2010] Tilgjengelig fra: http://www.aftenposten.no/kul_und/article3810657.ece